

REVOLUTIA MEIJI

Un tanar chipes si cu trasaturi energice, in varsta de numai 16 ani, imparatul Mutsuhito avea sa intre in istorie sub denumirea de Meiji (conducere clara si luminoasa). Simbolul familiei imperiale este pasarea Phoenix aurita. In ziua de 26 noiembrie 1868 acesta s-a asezat pe scaunul imperial din Tokyo, simbolizand intrarea arhipelagului in ultima sa perioada istorica; era momentul care a deschis epoca noua de modernizare a Japoniei, moment ce reprezinta inceputul revolutiei democratice contemporane. In 1968 a fost sarbatorit cu fast un secol de la inceputul 'revolutiei Meiji'.

Cauzele care au dus la revolutia Meiji, o revolutie cu caracter burghez evident, rezida, pe de o parte, in tendintele si conditiile istorice interne, rezultate din contradictiile puternice dintre clanurile societatii feudale in descompunere, si pe de alta parte, in cele externe, rezultate din presiunile puternice venite din parte SUA si a tarilor europene care urmareau ca Japonia sa-si deschida portile pentru a face negot cu ele, dar mai ales de a-si extinde dominatia asupra acesteia.

Fara sa se neglijeze influentele externe asupra intensificarii luptei dintre tabara sogunului si cea a imparatului, factorul intern al evolutiei societatii nipone, incadrata in limitele stranse si sufocante ale celui mai sever feudalism, a fost determinat in declansarea actului de la 1868. Izolarea de restul lumii a fost impuasa de Tokugawa prin legi care interziceau oricarui locuitor al arhipelagului sa paraseasca insulele sau sa detina arme. Exceptie faceau numai samurarii, care formau clasa privilegiata si aveau dreptul sa ucida pe cei ce nu dovedeau supunere. Tokugawa a alungat pe spanioli din arhipelag in 1624 si pe portughezi in 1638. Numai olandezii si chinezii au mai pastrat permisiunea de a veni in insula Deshima din golful Nagasaki pentru a face un comert limitat si foarte drastic

supravegheat. In 1637 sogunul a interzis oricarui locuitor sa paraseasca tara, si incalcarea acestei dispozitii insemna, fara nici un drept de apel, moartea imediata. In acest fel, atmosfera feudala nipona nu mai putea fi tulburata de nici o interventie straina, avand ea insasi o influenta extrem de puternica asupra locuitorilor tarii, carora le-a format simtamantul de supunere, inoculat metodic timp de 265 de ani de regim sogunist.

Familia Tokugawa, alcatuita din trei ramuri- Owari, Kii si Mitoce-, detinea aproape o patrimoniu din tara si controla in mod absolut Edo, deci partea de nord a arhipelagului, Sakai-ul de langa Osaka, Kyoto unde se afla familia imperiala, si Nagasaki, singurul canal prin care se mai tinea o legatura sporadica cu chinezii si olandezii. Restul Japoniei era impartit intre daimio, dintre care 176 erau protejati familiei Tokugawa pentru ca I s-au alaturat de la inceput, iar 86 care I se opusesera lui Yeyasu, erau considerati 'tozoma', cei care nu primesc nici un fel de slujbe guvernamentale, dar carora li se dadea voie sa exercite o autonomie speciala in feudele lor. Acesti lorzi, controlati direct de Tokugawa, erau stapanii absoluti ai pamanturilor si ai oamenilor de pe acestea.

Tokugawa a reusit sa-si mentina dominatia in acest stat feudal centralizat pentru ca a intreprins o serie de masuri speciale. In primul rand, el a dus o politica de distribuire echilibrata de daimio in provincii, a introdus sistemul ostaticelor, tinand sub arest liber in Edo sotile si fiicele feudalilor din provincie, pentru ca acestia sa nu se poata rascula. In perioada Tokugawa, politia secreta era pretutindeni si spiona totul, iar sogunul exercita un control sever asupra tuturor casatoriilor daimio si chiar asupra constituirii de noi palate si castele; impozitele asupra daimio erau extrem de mari si tuturor li se interziceau orice fel de legaturi cu familia imperiala. Aceste masuri extrem de drastice au creat o atmosfera de teama si suspiciune generala, aristocratii feudali sau daimio intensificandu-si exploatarea asupra feudelor proprii in asa masura, incat taranii, principala forta productiva a societatii, n-

au mai putut suporta oprimarea si de aceea rascoalele lor se tineau lant.Ele erau insa limitate la o provincie sau alta, fara sa cuprinda concomitent intreaga tara.La inceputul secolului se inregistrau in fiecare an cate cinci rascoale in diferite provincii, iar in ajunul revolutiei Meiji cate 15 pe an.In 1833 au avut loc 30 de rascoale taranesti, iar in 1866, cand forta sogunului era evident epuizata, 40 de rascoale.Nu numai la sate, au avut loc 30 de rascole taranesti, iar in 1866 cand fodar si in orase incep sa se rascoale meseriasii si negustorii, reprezentanti ai noilor mladite ale relatiilor de productie capitaliste, care pana atunci fusesera distruse sistematic de Tokugawa.Au intrat in istorie prin dimensiunile si intensitatea lor rascoalele orasenilor din edo si Osaka din 1827, respectiv 1866.Aceasta societate rigida, cu o structura de clasa specifica- daimio, samurarii, taranii, meseriasii si negustorii-, s-a prabusit pentru totdeauna sub loviturile din ce in ce mai puternice venite din interior, ca si sub presiunile mari exercitate din afara.Din acest moment Japonia intra intr-o perioada de modernizare, care a facut din ea, in scurt timp, un stat capitalist dezvoltat. Unul din fenomenele caracteristice ale restaurarii Meiji si ale perioadei care I-a urmat este graba cu care s-a facut trecerea de la societatea feudala la cea moderna si industrial.

Evolutia ulterioara a evenimentelor a dovedit ca imperiul nipon a fost cladit in decursul a numai 35 de ani, perioada in care Japonia, abia iesita din feudalism, a ajuns un stat capitalist dezvoltat, care pe plan extern a inceput sa promoveze o politica expansionista, ce marca trecerea la imperialism.Intr-o perioada scurta (1894-1918) ea a purtat trei razboaie victorioase:intre 1894 si 1895 cu China, intre 1904 si 1905 cu Rusia tarista si intre 1914 si 1918 , in cursul primului razboi mondial, de partea Antantei, in urma carora a cucerit importante pozitii economice, politice si militare in Asia.Aproximativ la fel au decurs lucrrurile si intre 1930 si 1933, cand Japonia a cucerit Manciuria in urma agresiunii savarsite impotriva Chinei.Pionerii restaurarii Meiji au avut, in actiunea lor de modernizare a tarii, mai putine

alternative decat alte state feudale datorita izolarii indelungate si mostenirii unei societati feudalo- militariste, profund disciplinata si deci usor de orientat spre razboaie de cotropire. In acelasi timp, Japonia trebuia sa arhipelag parcurga cu viteza maxima o perioada indelungata pentru a ajunge din urma statele cele mai avansate ale lumii, asa cum isi propusesera imparatul Meiji si oamenii lui. zorul in toate a imprimat un dinamism neobisnuit pentru ochiul iscoditor al Occidentului, si a determinat pe ziaristii straini veniti in sa vorbeasca tot mai insistent despre "miracolul" japonez inca de la sfarsitul secolului. Ca atare, viteza in dezvoltarea fortelor de productie si a relatiilor capitaliste corespunzatoare lor, a bazei societatii noi a fost pre accelerata pentru a se putea modela concomitent si suprastructura, iar din aceasta in primul rand deprinderile etice ale japonezilor si conceptia lor despre societatea noua in care traiesc.

Foamea de modernizare a determinat pe diriguitorii din perioada meiji sa aduca din afara nu numai tehnica avansata a timpului, ci si institutiile social-politice si culturale pentru a fi implantate in arhipelag o data cu tehnica. Niciodata insa acestea nu au putut sa se intreprunda in intregime cu traditiile locale, ci ele s-au suprapus doar, au coexistat, tocmai datorita rapiditatii cu care se inainta pe linia industrializarii capitaliste pe baza unei rate ridicate a acumularii, largirii pietei interne, introducerea tehnicii noi, mentinerii unor salarii reduse si dirijarii directe a economiei de catre stat. Promotorii revolutiei Meiji au alcatuit un grup de oameni remarcabili si ambitiosi, ai caror urmasi conduc si astazi Japonia. Pentru ei tehnica si ideile Occidentului au avut o mare atractie. In majoritatea lor, tineri samurai, ei au intreprins calatorii in Occident pentru a lua contact direct cu realitatile lumii de afara, dar prin fiinta si educatia lor au ramas puternic implantati in societatea traditionala nipona. Ei au continuat sa-I priveasca pe straini cu suspiciune, ceea ce se intampla, si nu in mica masura, chiar si astazi.

Prima perioada a modernizarii Japoniei poate fi considerata perioada 1870-1905, cand au fost puse bazele unei

industrii nationale construite pe fundamentul mestesugurilor traditionale din arhipelag, dar si pe importul din afara, in primul rand de tehnica. In numai 30 de ani Japonia avea deja un sistem de invatamant general si obligatoriu prin care devenea prima tara asiatica cu o populatie stiutoare de carte, un sistem financiar si bancar evoluat si o industrie care o facea sa fie inclusa in sistemul economic mondial al lumii capitaliste. Infrangerea armatei Rusiei tariste in razboiul din 1904-1905, venita spre surprinderea intregii lumi, a consacrat Japonia ca forta militara de prim rang, cu mare putere imperialista. Samuraii au stiut sa imbine spiritul lor militar cu tehnica moderna.

O alta etapa a modernizarii este cuprinsa intre 1905 si 1940, cand economia Japoniei creste de 12 ori, inaintand cu o viteza de trei ori mai mare decat economia oricarei altei tari a lumii. Pentru a imprima o asemenea viteza s-au facut eforturi mari, mentinand veniturile populatiei la un nivel foarte scazut. In aceasta perioada, economia nipona s-a integrat cu sinuozitatile ciclice ale capitalismului imperialist, inregistrand un boom care a continuat pana in 1929 cand a intrat in marea criza economica de supraproductie. Japonia a trecut apoi printr-un interval foarte dificil pe plan politic si militar intre anii 1931 si 1937, cand economia a continuat sa se dezvolte, datorita insa orientarii sale catre pregatirile de razboi. marfurile japoneze exportate in acest timp pe pietele straine erau inca slabe din punct de vedere calitativ in comparatie cu cele oferite de Occident, intrucat cele mai bune produse ale industriei nipone, nu paraseau tara, fiind folosite in productia de armament, care a evoluat cantitativ si calitativ mult mai repede decat banuiau statele occidentale. Asa se si explica faptul ca, in timpul ultimului razboi mondial, cei care au luat contact cu unitatile de lupta japoneze aveau sa fie surprinsi de calitatea vaselor si cunoscutelor avioane "Zero", din care Japonia producea annual circa 28 000 de aparate, cifra foarte mare pentru acele vremuri.

Constitutia crea pentru prima oara cadrul juridic fundamental pe baza caruia se admitea activitatea legala a tuturor partidelor politice, inclusiv a Partidului Comunist din Japonia, care iese din legalitate si se afirma ca unul din partidele politice principale ale tarii. In general, dupa razboi fortele progresiste din Japonia au obtinut libertati de a actiona la care inainte de razboi nici nu se gandeau.

Incetul cu incetul apare o noua Japonie, diferita de cea militara si in numeroase privinte avea loc o noua reinviere, o copiere revizuita a perioadei Meiji, inlaturandu-se inconvenientele si greselile savarsite pana atunci. Japonia era chemata sa invete din propriile greseli pentru a evita pe viitor reeditarea unei catastrofe. Este rationamentul pe care se bazeaza politica de astazi a Japoniei, a carei evolutie spre modernism si progres nu a incetat in nici un fel.

In compartimentele artei si culturii, restaurarea Meiji a adus in tara curentele Occidentului, influentand intr-o masura mare creatia nipona in arhitectura, pictura, sculptura, literatura si muzica. Daca pana la ea influenta chineza nu avea rival, in primii ani ai restaurarii s-a mers pana acolo incat elita artistilor respingea, trecand in extrema cealalta, tot ce era chinez sau traditional japonez. acesti artisti, plimbati prin Europa, incercau sa redea totul dupa modelele creatiei franceze, engleze, italiene, ruse, considerand ca pentru omul societatii moderne productiile literare traditionale nu se mai potrivesc. Romancierul Shimazaki Toson a abordat in mod realist situatia sociala a paturii Eta, paria niponilor, iar Natsume Soseki este considerat unul dintre cei mai mari scriitori ai perioadei Meiji pentru ca a zugravit in detalii emotionante viata de toate zilele a oamenilor simpli niponi.

Influenta Occidentului a venit ca un val urias ce si-a diminuat in sa forta, cu toate ca si acum el unduieste cu insistenta deasupra creatiei nipone. Treptat s-a revenit la traditia japoneza, asa cum a facut scriitorul Tanizaki Junichiro, care a reeditat intr-o versiune moderna "Genji Monogatari" si a scris

chiar romane sub influenta traditiei istoriei nipone.De atunci si pana in prezent s-a continuat cu perseverenta sa I se acorde traditionalului locul cuvenit in arta si cultura.Primul val al occidentalizarii nu a putut sa anihileze fortele indigene, intrucat el a lovit doar o mica parte a creatorilor si artistilor japonezi din orase.Cei mai multi artisti populari si artizani provinciali au continuat sa-si puna talentul si imaginatia in slujba traditionalului, ca si cand suflul de peste mari nici nu ar fi ajuns pana la ei.

Aproximativ acelasi lucru s-a intamplat si in pictura, unde o influenta occidentala usoara patrunsese deja inainte de Meiji, imbracand forme de o naturalete abstracta, lirica si tare, la Andoo Hiroshige in cele 53 de peisaje ale vechiului drum Tokaido si la Watanabe Kazan.Dupa ei si-au lasat numele in tezaurul artistic national Kuroda Kyoteru, cu numeroase lucrari, intre care tabloul unei fete japoneze in kimono, pieptanata in stil occidental, intitulat "Bucurandu-se de racoarea lacului", care reda viata noua intr-o maniera occidentala, si Kakeuchi Seihoo, care puncteaza in "Pisica" contururi difuze pe un fond simplu, specific nipon.Lor li se mai adauga pictorii Maeda Seison, Umehara Ryuzaburo, Yasui Shotaro, Kawaji Konjiro, fiecare oferind, in maniera proprie si sub influenta diferitelor curente occidentale, compartimente specifice ale vietii nipone din secolul Meiji.

Cu toate ca in perioada imediat urmatoare anului 1868 in Europa sculptura si arhitectura treceau printr-o perioada eclectică, japonezii au copiat fara sa inteleaga in profunzime diverse curente.Aproape toate lucrarile publice au inceput sa fie construite in stil occidental, intr-o cladire amestecandu-se mai multe influente.S-a incercat chiar si o replica a palatului Versailles, la scara mult mai redusa, constructie existenta si astazi langa vestitul hotel "New Otani", reparata si reamenajata in ultimii ani.In prezent ea poarta denumirea de Palatul Akasaka si este folosita pentru ceremonii oficiale importante si ca resedinta pentru cei mai inalti oaspeti ai Japoniei.

Aranjamentul florilor, practicat astazi de circa o treime din populatia arhipelagului, ca modalitate specifica de a colora viata, este considerat o arta de a trai frumos, o arta vie a frunosului. In Japonia, acolo unde exista viata, gasesti aranjamente de flori, ikebana, care constituie o parte a vietii de toate zilele a niponilor. Nu exista ceremonii sau evenimente principale in cadrul marcarii carora sa nu apara aceste aranjamente de flori ce detin o pozitie unica in cultura japoneza.

Ceea ce deosebeste aranjamentul florilor la japonezi de occidentali este in esenta aprecierea mai mult a liniei, caracteristica artei orientale, decat a formei si culorii. Un aranjament japonez de flori este o curgere frumoasa de linii simbolizand scurgerea timpului si dragostea fata de natura. Un aranjament de flori nu este acceptat daca nu sugereaza, intr-un fel sau altul, timpul in evolutia lui si anotimpul.

Japonia a reusit, intr-o perioada relativ scurta, sa uimeasca lumea prin dinamismul autodepasirii ei si sa se detaseze, sub raport economic, in primul rand industrial, de tarile regiunii respective. Stadiul de dezvoltare economica atins in prezent de ea sub impulsul revolutiei stiintifice si tehnice o situeaza printre cele mai dezvoltate tari ale lumii.